

ENIGE GEGEVENS OVER HET VOORKOMEN VAN DE FRATER *CARDUELIS FLAVIROSTRIS* IN MIDDEN EN OOST EUROPA

Some data on the occurrence of the Twite *Carduelis flavirostris* in Middle and East Europe

A. J. DIJKSEN

HET VOORKOMEN VAN DE FRATER

De meest gebruikte vogelgidsen in Europa, Heinzel (1972), Makatsch (1969), Peterson (1958) en Singer (1970), vermelden dat de Frater gedeeltelijk standvogel, gedeeltelijk trekvogel is. De verplaatsingen van de soort na de broedtijd schijnen echter meer zwervbewegingen naar betere voedselgebieden te zijn. Zo komt de Frater 's winters voor in landen rond de Oost- en Noordzee. Ook wordt vermeld, dat de soort dwaalgast is in Spanje, Italië en Hongarije (Peterson 1958). Voous (1960) vermeldt bovendien, dat bij uitzondering irrupties plaatsvinden naar Midden- en Zuid Europa (o.a. in 1955 en 1956). Zo beschrijven Schmidke en Wiesinger (1974) de tweede waarneming voor de Seewinkel (het meest oostelijk deel van Oostenrijk). Witherby (1945) noemt tenslotte overwinteren in Hongarije en het westelijk deel van Roemenië. Een zuidoostelijke trek- of zwervbeweging wordt dus maar zeer weinig vermeld. Niettemin zijn er uit de laatste jaren een aantal waarnemingen uit Roemenië bekend geworden.

Tijdens waterwildtellingen in de Dobroedsja (de kuststrook langs de Zwarte Zee) zagen L. J. Dijkzen en F. J. Koning op 6, 7 en 8 december 1972 respectievelijk „enkele”, 35 en nog eens „enkele” exemplaren op drie verschillende plaatsen (mondelinge mededeling). Ook in 1974 werden tijdens waterwildtellingen Fraters waargenomen: 26 november 11 exemplaren (A. J. Dijkzen, J. Kuypers, T. Lebrecht, G. L. Ouweneel en J. A. v. d. Ven).

Professor W. Klemm uit Sibiu, Roemenië, was zo vriendelijk de bekende gegevens over het voorkomen van de Frater in Roemenië bijeen te zoeken. Hij meldt, dat eind december 1969 6 exemplaren waargenomen en later in beslag genomen zijn van vogelvangers bij Tirgu Mures (een stad in Centraal Roemenië). Een en ander wordt beschreven als de eerste waarneming voor Roemenië (Korodi-Gál, 1970). I. Cateanu schreef professor Klemm echter, dat de soort wel reeds eerder in het land waargenomen was. Literatuur of exacte literatuuropgaven daarover ontbreken echter. Nadien werd de Frater in Roemenië waargenomen door A. Papadopol op 2 december bij Balta Albă (NO van Bukarest) en werd door D. Radu op 25 november 1972 een mannetje en een wijfje geschoten (Radu, 1973). Tenslotte zag D. Stanescu op 18 februari 1973 de soort in Histria, Dobroedsja (mondelinge mededeling).

In Roemenië zijn dus de laatste jaren waarnemingen bekend geworden uit december 1969, december 1970 (2 plaatsen), november 1972, februari 1973 en november 1974. Het ligt voor de hand te veronderstellen, dat in ieder geval de laatste vijf jaren vrijwel jaarlijks Fraters in zuidoostelijke richting

getrokken zijn. Zeker als we bedenken, dat naar verhouding tot de oppervlakte van het land, in Roemenië slechts zeer weinig aktieve veld-ornithologen zijn, de soort vrij onopvallend is en er ook vrij onbekend is. Het feit dat twee van de zes waarnemingen gedaan zijn door Nederlanders, die slechts enkele weken in het land verbleven, wijst ook in die richting.

Dat de Frater inderdaad meer langs de Zwarte Zeekust voorkomt, zou kunnen blijken bij Tâlpeanu en Paspaleva (1973) die schrijven: „Im Winter gelegentlich in Feldern.”

Tenslotte kunnen we over het voorkomen van de soort in Roemenië nog opmerken, dat de Zwarte Zeekust met zijn uitgestrekte vlakten een ideaal winterbiotoop voor de soort lijkt (zie Dijkzen, 1973) met een uitgestrektheid, die we waarschijnlijk nergens in West-Europa meer kunnen aantreffen.

Professor Klemm vestigde ook mijn aandacht op een artikel uit de Oost-Duitse krant Neues Deutschland van 9 maart 1968, waarin staat dat sinds 1966 enkele duizenden Fraters in de stad Maagdenburg overwinteren, waarbij deze vogels niet de geringste schuwheid tonen als zij langs de straten in de bomen zitten. Ook van Oordt (1966) noemt het slapen in een stad (Rotterdam) en citeert Ornithologische Mitteilungen 18 (2) 1966 waarin ook al overwinteren in o.a. Maagdenburg (in 1955-1956) wordt genoemd.

Het is duidelijk dat de Frater in de winter in Europa niet zo sterk aan de Noordzee- en Oostzeekusten is gebonden als sommige boeken wel suggereren. Beter dan te zeggen, dat de soort aan kustgebieden is gebonden, is misschien te zeggen, dat de soort in de winter gebonden is aan uitgestrekte, open terreinen met een overvloed aan voedsel in de vorm van plantezaden (zie in dit verband Lebet, 1974). In de meeste gevallen liggen deze gebieden langs de zee, maar zij kunnen in de vorm van opspuit- en bouwterreinen ook bij grote steden voorkomen (bijvoorbeeld Jonker, 1971). Zowel langs de kust als bij de stad ontstaan, weliswaar door totaal verschillende oorzaken, uitgestrekte vlakten met een meer of minder intensieve bedekking met veel zaad dragende plantensoorten. Langs de kust o.a. veel Zee-aster *Aster tripolium* en enkele ganzevoetachtige *Chenapodiaceae*, rond de steden „onkruiden” met o.a. ook veel *Chenapodiaceae*. Een wellicht toch zuid-westelijke tendentie in de trekrichting kan verklaren waarom er zoveel meer gegevens van langs de kusten dan vanuit centraal Europa zijn. Bovendien moeten wij bedenken, dat langs de kusten van Noord- en Oostzee door de eeuwen heen altijd voldoende grote gebieden voor de soort aanwezig zijn geweest, terwijl geschikte overwinteringsgebieden in Midden-Europa, afgezien van bergbiotopen, veelal door menselijke ingrepen ontstaan en een tijdelijk karakter dragen.

SUMMARY

From the last years there are observations known of the Twite in Rumania in December 1969 and 1970, November 1972, February 1973 and November 1974. Probably a part of the population of the Twite migrates every year in a south-eastern direction and so is a regular winter visitor in Eastern Europe.

Memorized is that there are also many cases of wintering in Central Europe (D.D.R.) in and near large towns. We may assume that not only the coasts in North and West Europe are attractive for the Twite but all places with an abundance of seed-bearing plant-species.

LITERATUUR

- Dijkzen, A. J. e.a.. 1973. Ornithological observations on the lagoons of the Dobrogea, Rumania, in autumn and winter of 1969, 1970 and 1971. *Ardea* 61: 59.
- Heinzel, Hermann, Richard Fitter and John Parslow. 1972. The birds of Britain and Europe with North Africa and the Middle East. London.
- Jonker, Koos. 1971. De Frater als overwinteraar in Noord-Holland. *De Pieper* 10:124.
- Korodi-Gál, I. 1970. *Carduelis flavirostris flavirostris* L. Een nieuwe soort voor de Roemeense avifauna. *Rev. Muz. Antipa VII* nr. 3 pagina 254 (in het roemeens).
- Lebret, T. 1974. Milieudynamiek als factor van het biotoop van een aantal vogelsoorten. *Limosa* 47: 100.
- Makatsch, Wolfgang. 1969. Wir bestimmen die Vögel Europas. Melsungen.
- Oordt, H. van. 1966. Slaapplaats van Fraters (*Carduelis flavirostris*). *Limosa* 39: 218.
- Peterson, R. T., G. Mountfort and P. A. D. Hollom. 1958. Vogelgids, bewerking J. Kist. Amsterdam.
- Radu, D. 1973. In Vinătorul și Pescarul 1973, nr. 2 pagina 26.
- Schmidke, Klaus und Wolfgang Wiesinger. 1974. Berghänflinge (*Carduelis flavirostris*) im Seewinkel. *Egretta* 17: 37.
- Singer, Arthur and Bertel Bruun. 1970. The Hamlyn Guide to birds of Britain and Europe. London.
- Tălpeanu, M. und M. Paspaleva. 1973. Die Vogelwelt des Donaudeltas. București.
- Voous, K. H. 1960. Atlas van de Europese Vogels. Amsterdam.
- Witherby, H. F. et. al. 1945. The Handbook of British Birds. London.

Adres: Ruigedijk 6, De Koog, Texel.